

21. august 2012

22. juli kommisjonen
Justisdepartementet
Postboks 8005, Dep
0030 Oslo

Att: Kommisjonsleder Alexandra Bech Gjørv

Faktiske feil i NOU 2012:14

Jeg har tatt del av 22. juli kommisjonens rapport. Jeg har ikke lest hele rapporten like grundig, deler av den har jeg bare skimlet, men jeg har ofret en del tid på kapittel 17, som dessverre er beheftet med et antall til dels meget grove faktiske feil, og som i sin helhet fremstår som et arbeid som ikke lever opp til den høye standard og etterrettelighet som synes å prege kommisjonens arbeid ellers.

Den grundighet og hensynsløse åpenhet som preger denne rapporten ellers har jo vist seg å være til dels knusende for deler av samfunnet og de ansvarlige, og har allerede vist seg å både knuse karrierer, samt å fremme dem.

Det har formodningen for seg at vi ikke har sett det siste av dette, det må derfor kunne forventes at personer og institusjoner som blir rammet av rapportens harde kritikk og avsløringer vil kunne gripe til forsvarsmekanismer, hvorav å prøve å diskreditere seriøsiteten i rapporten vil kunne være et middel.

Dersom man finner beviselige feil og mangler i rapporten vil det kunne være beleilig å gripe fatt i og påpeke slike, for deretter å si at når man på et sted finner slike grove feil, hvilken garanti har man for at det ikke også på andre områder er trukket konklusjoner som det ikke er grunnlag for.

Det er derfor min mening at kommisjonen selv vil ha all interesse i å rette opp de feil som påpekes, og som u diskutabelt er feil, slik som det forekommer i kapittel 17 om våpen.

Undertegnede er cand. jur og har vært aktiv som jeger og skytter i mer enn 50 år. Jeg anser derfor att jeg har en viss kompetanse til å uttale meg på området. Jeg vil i det følgende gå igjennom våpendelen av kapittel 17 i rapporten og der påpeke de enkelte feil og mangler. En god del av disse har for øvrig allerede vært påpekt i pressen og fra forskjellige fagpersoner på området.

Kommisjonen har 31 konkrete anbefalinger, hvorav nr 10 anbefaler et forbud mot halvautomatiske våpen. Kommisjonen synes her å overse at halvautomatiske våpen allerede er forbudt.

Våpenforskriften, forskrift 2009 nr 904 har i § 7, med hjemmel i våpenloven § 6a, forbudt halvautomatiske skytevåpen som ikke er godkjent. Etter § 7, 2. ledd er kravet for godkjenning at et halvautomatisk skytevåpen **ikke enkelt** kan omgjøres til å avgi helautomatisk ild. Det er deretter fastsatt en egen forskrift, 2011 nr 930 om forbudte skytevåpen og godkjent halvautomatiske skytevåpen.

I denne forskriften er det gitt en generell godkjenning for halvautomatiske pistoler, og for halvautomatiske haglegevær som oppfyller visse kriterier. Det er videre gitt godkjenning for et antall halvautomatiske rifler, spesifisert på fabrikat og modellbetegnelse, og ført på to lister, en for våpen som er godkjent til konkurranseskyting, og en som er godkjent til bruk på jakt.

Rapportens kapittel 17.2 Skytevåpen: utbredelse og kontroll

Kommisjonen refererer antall drap begått i Norge i tidsrommet 1991 – 2010, og at 23,7% av disse er begått ”helt eller delvis” med skytevåpen. Jeg antar at disse tallene er hentet fra Våpenlovutvalgets forslag, NOU 2011:19. Problemet med denne fremstillingen er at den for det første er til dels utdatert, samt at det refereres hva slags våpen som er anvendt, men det er ikke gitt data for om de våpen som er anvendt har vært lovlige våpen, eller om det er ulovlige og uregistrerte våpen.

At tallene fremstår som utdaterte vises av at det i 2010 var 31 drap i Norge (Kripos’ statistikk, Strasaktallene sier 29), der 3 ble begått med skytevåpen. I 2011 var det, Utøya ikke medregnet, 34 drap i Norge, hvorav 4 ble begått med skytevåpen. Til gjengjeld ble 13 av drapene i 2010 begått med kniv, og 17 av drapene i 2011.

Kommisjonen refererer Strasaktallene for 2011 og viser til at det da var 1792 anmeldelser for ran og utpressing, men som det også sies, det fremgår ikke i hvilken utstrekning skytevåpen er benyttet. På side 12 i Strasakrapporten fremgår det imidlertid at det i 2011 var kun 9 tilfeller av legemsbeskadigelse med skytevåpen, men derimot 294 med bruk av kniv. Når det gjelder trusler med skytevåpen, som kommisjonen har referert var det i 2011 289 tilfeller, mens trusler med kniv oppgikk til 738. For skytevåpen kommer det igjen ikke fram om det er lovlige eller ulovlige våpen som er anvendt.

Det er etter min mening en meget alvorlig mangel ved det datgrunnlaget som både Våpenlovutvalget har lagt til grunn i NOU 2011:19, og de konklusjonene som kommisjonen synes å trekke i NOU 2012:14 at man ved det som Våpenlovutvalget kaller ”uønskede hendelser med skytevåpen” ikke vet i hvilken utstrekning det er lovlige eller ulovlige våpen som benyttes. Uten eksakt kunnskap om dette synes det som kontrolltiltak og restriksjoner i det vesentlige vil ramme det legale innehavet og bruken av skytevåpen i Norge, uten at man vet om dette vil ha den ønskede effekten i forhold til å forhindre ”uønskede hendelser” med skytevåpen.

Kommisjonen refererer diverse hendelser i andre land, og viser til hendelser både med skytevåpen og med andre midler som kniv og øks, foruten til rene terrorhandlinger hvor også granater og eksplosiver har vært anvendt. De kommenterer også bruken av våpen på Utøya, at disse var halvautomatiske, påmontert lasersikter og utrustet med 30/31 skudds magasiner.

Til dette viser jeg til at ”lasersikter” har vært anvendt i andre sammenhenger i rene terrorhandlinger, eks den såkalte ”lasermannen” i Sverige, de finner ikke anvendelse i normale sammenhenger ved den legale bruken av våpen i Norge. Ut i fra bildet på side 398 i rapporten ser det videre ut til at den Ruger Mini 14 som er avbildet der også er utrustet med et såkalt rødpunkt-sikte. Dette brukes en del, særlig på jakt der det kan bli dårlige lysforhold, og må ikke forveksles med et lasersikte som bruker en laserstråle til å markere et punkt på målet.

Mange skytevåpen – mangelfull kontroll

Norge er et av de mest ”våpentette” land i verden, men er også et av de land i verden som har lavest forekomst av drap og andre ”uønskede hendelser” foretatt med skytevåpen.

Det er akseptert at man trenger å vite hvem som lovlig besitter våpen, og det er min påstand at det lovlige våpeneiet ikke representerer noen signifikant fare for befolkningen. Medregnet lovlige, men uregistrerte haglegevær kan det være 50 våpen pr 100 innbyggere i Norge, fordelt på ca 1,3 millioner registrerte våpen og kanskje 800 000 uregistrerte hagler anskaffet før 1990 da det ble innført registreringsplikt også for haglegevær. Dette plasserer Norge som det 3. våpentetteste land i verden, etter USA som har 88 våpen pr 100 innbyggere, og Yemen med 54, men foran Sveits med 45 våpen pr 100 innbyggere. I Norge har forekomsten av drap ligget realtvt konstant på 30 – 40 tilfeller pr år, dvs godt under 1 tilfelle pr 100 000 innbygger pr år, tar man 2010 og 2011 kryper tallet ned til 0,6 drap pr 100 000 innbyggere pr år. Av disse blir i dag ca 10%, eller 0,06 drap pr 100 000 innbyggere pr år begått med skytevåpen. Dette er i verdenssammenheng meget lave tall. I henhold til The Graduate Institute og NRK.no 24.07.2012 er det Japan av de industrialiserte land som har lavest våpentetthet

med 710 000 våpen på 127 millioner innbyggere, eller 0,6 våpen pr 100 innbyggere, noe som plasserer Japan på 164 plass med våpentetthet. I 2008 var det 11 drap med skytevåpen, noe som tilsvarer at 1,8% av alle drap ble begått med skytevåpen. Omregning av dette sier at det i 2008 var 0.01 drap med skytevåpen pr 100 000 innbyggere, og 611 drap totalt, noe som tilsvarer en drapsrate på ca 0,5 pr 100 000 innbyggere, knapt signifikant forskjellig fra Norge.

På dette vis kan man gå igjennom listen fra The Graduate Institute, og det eneste man med noenlunde sikkerhet kan lese ut fra den er at det ikke synes å være noen sammenheng mellom hvor mange våpen som finnes i et samfunn, og forekomsten av drap i det samme samfunnet. Norge har som vist omtrent den samme drapsrate som Japan, men signifikant høyere forekomst av drap med skytevåpen enn Japan. Sett hen til at Japan i praksis har forbud mot privat eie av skytevåpen, mens Norge altså rangerer som nummer 3 i verden er det vel da neppe egnet til å overraske at det er en høyere forekomst av drap med skytevåpen i Norge, men man kan ikke derav slutte at drapsraten i Norge vil bli redusert ved en lavere forekomst av skytevåpen.

Det norske våpenregisteret later en del tilbake å ønske i kvaliteten på registeret, det er noe som er blitt påpekt bl.a. av Datatilsynet. Dette er også tatt opp i NOU 2011:19 som foreslår en oppgradering og ajourføring av dette registeret. Det er bl.a registrert at ca 70 000 av de personene som er oppført som eiere av våpen er avgått ved døden. Et korrekt og velfungerende register er ønskelig for å kunne ha kontroll med og vite hvem som besitter våpen.

Politiet har i samtaler med Våpenlovutvalget (NOU 2011:19, pkt 3.5.6 på side 31) oppgitt at det vesentlig er uregistrerte og ulovlige våpen som blir benyttet i kriminelle sammenhenger, og det kan ikke sees at dette forholdet vil endre seg med strengere restriksjoner på det sivile og legale innehavet av våpen.

Det anføres at Anders Behring Breivik anskaffet sine våpen på legalt vis, ved at han avla jegerprøven og således uten behovsprøving kunne anskaffe inntil 6 våpen til jaktbruk, og at han gjennom medlemskap i en pistolklubb kvalifiserte for sitt innkjøp av en Glock 9 millimeter pistol. Dette er selvfølgelig uheldig, men det skal også huskes på at Breiviks førstevalg av våpen var det russiske militærvåpenet AK47 – Kalashnikov, som er et helautomatisk gevær. Når han ikke greide å kjøpe dette illegalt i Baltikum var det han gikk til innkjøp av den halvautomatiske Ruger Mini 14, et gevær som er godkjent til jakt, men ikke til jakt på hjort slik det er oppgitt i media at Breivik ga som begrunnelse for kjøpet av Rugeren.

For å kunne erverve inntil 6 jaktvåpen er det tilstrekkelig at man har avlagt jegerprøven, har fylt 18 år, og er innført i jegerregisteret. Ønsker man imidlertid å erverve pistol eller revolver er aldersgrensen 21 år, det kreves at man gjennomfører et sikkerhetskurs, og man må ha vært aktivt medlem i en pistolklubb eller skytterlag med pistolskyting i minst 6 måneder før tillatelse innvilges.

Dersom man ønske å erverve halvautomatiske rifler til konkurransebruk er dette i praksis kun til skyttergrenen "Praktisk skyting" at dette er aktuelt. Der har skytterforbundet innført egne regler som er betydelig strengere enn for andre skyttergrener. Foruten at man må gjennomgå et eget kurs må man har vært aktiv medlem, og deltatt i et nærmere beskrevet antall konkurranser før man får tillatelse til å erverve et av de våpen som er oppført på "konkurranse-listen" i § 4 i forskrift 930 fra 09.09.2011 om Forbudte og godkjente halvautomatiske skytevåpen.

Jeg vil i denne anledning knytte noen kommentarer til det kommisjonen sier om antall Ruger Mini 14 på side 399 flg i rapporten. Der sies det at det i våpenregisteret er oppført 123 våpen av denne typen, men at det er "hele 982 våpen som er registrert med kaliber 233, slik Mini Ruger 14 er". Kaliberbetegnelsen 233 er enten en skrivefeil eller trykkfeil som ikke er korrigeret, eller det er en grov manglende kunnskap hos forfatteren. Det eksisterer ikke noe kaliber 233, det nærmeste er 234. Kaliberet til Ruger Mini 14 heter 223 Remington, som er den "sivile" utgaven av NATO's enhetspatron 5,56x45, der 5,56 står for diameter fra bom til bom i løpet, og 45 for lengden på hylsen i millimeter. Kulediameter for 223 Remington er 5,70 millimeter. Det finnes et antall kalibere som alle måles i .222 tommer, eller rundt 5,6 millimeter, startende med kaliber 22LR eller salongpatron.

223 Remington er et populært kaliber som er godkjent til jakt på vilt opp til og med rådyrs størrelse, men har for lav anslagsenergi til å være tillatt til større vilt som hjort, villrein og elg. 223 Remington er også et populært kaliber til bruk i skyttergrenen "Praktisk skyting", pga at den har en lav rekyl som er en fordel i denne skyttergrenen, og ammunisjonen er relativt billig i forhold til grovere kalibre.

Ruger Mini 14 er ikke et våpen som brukes i praktisk skyting, dertil er de andre typene som er godkjent for dette bruket mer egnet. Når det sies at det er 982 "øvrige" våpen registrert med samme kaliber som Ruger Mini 14 er det derfor ikke noe grunnlag for å anta at dette dreier seg om Ruger Mini 14. Det burde i det minste fremkommet informasjon om hvorvidt det er snakk om halvautomatiske rifler da 223 Remington også er et populært kaliber i "vanlige" repeter-rifler.

Våpen: Mer enn hagler og rifler

Som det anføres er de fleste rifler og hagler i Norge av den manuelle typen, det må for rifler tas et ladegrep for å kunne avfyre et nytt skudd. For hagler er det vesentlig snakk om dobbeltløpede hagler der to skudd lades og kan avfyres uten ytterligere ladegrep. Det finnes en del hagler som er av typen "pumpehagle", der det fra et magasin mates frem en ny patron ved et "ladegrep", og det finnes halvautomatiske hagler. Disse er imidlertid i forskrift fra Naturverndirektoratet begrenset til en magasinkapasitet på to skudd.

Halvautomatiske rifler blir godkjent først etter at Kripos har hatt disse til kontroll og undersøkning, og foruten visse krav til lengde, kaliber og utforming ellers er det viktigste kriteriet at "det ikke enkelt kan omgjøres til å avgi automatisk ild". I forskrift 930 er dette konkretisert til av våpenet fra fabrikk er konstruert til kun å avgi halvautomatisk ild.

Dette medfører at det ikke er enkelt å gjøre om en halvautomatisk rifle til å avgi helautomatisk ild. Det finnes for eksempel et antall "kloner" som til utseende minner om militære rifler som er konstruert for helautomatisk ild, for eksempel et antall "kloner" av den amerikanske M16 riflen, AR-15. Disse består av en "upper" og "lower" receiver, der, populært, avtrekksmekanismen finnes i "lower receiver", og løpet i "upper". De sivile utgavene er imidlertid konstruert slik at man ikke kan ta en "lower" fra militærutgaven og sette på en sivilutgave og derved få et helautomatisk våpen.

I siste avsnitt i spalte 1 på side 401 skriver kommisjonen:

Mange halvautomatiske våpen kan omgjøres til helautomatiske våpen. Dette kan skje ved kjøp av ekstrautstyr som nye magasiner.

Dette er det rene sprøyt. I prinsippet kan ethvert våpen bygges om til å avgi helautomatisk ild, men dette er ikke "enkelt". Det krever tilgang til et meget godt utrustet mekanisk verksted, og det krever inngående våpenteknisk kunnskap og ferdigheter som det stort sett kun er børsere som besitter. Dertil kommer at å gjøre om et manuelt eller halvautomatisk våpen til helautomatisk regnes som en nyproduksjon av våpenet og kan kun gjøres av børsere som er godkjent for oppgaven.

Det som står i kommisjonsrapporten om at privatpersoner gjennom Internett fritt kan anskaffe ekstrautstyr som "rimelig kan omgjøre halvautomatiske våpen godkjent i Norge til helautomatiske våpen" er heller ikke korrekt. Det refereres til "ekstra store magasiner", men å bytte magasin kan aldri endre våpenets funksjonssett. Dette er for øvrig noe som allerede er omtalt i media fra annet hold.

Derimot er det riktig at man kan anskaffe diverse ekstrautstyr som gir våpenet et til dels annet utseende, og, som kommisjonen skriver, kan gjøre det mer "militært utseende", men dette endrer ikke våpenets grunnleggende funksjon slik at det blir helautomatisk. En slik endring av utseende er for øvrig ikke begrenset til kun å gjelde halvautomatiske våpen, det kan også gjøres for vanlige repeterifler.

Når det derimot gjelder håndvåpen som halvautomatiske pistoler kan det på Internett kjøpes bl.a. kolber som på sekunder omgjør en halvautomatisk pistol til et tohåndsvåpen som er treffsikkert til ca 100 meter, og som vil ha samme anvendelsesområde som Politiets maskinpistol MP5. Det er i den

sammenheng viktig å ha det klart for seg at Politiets MP5 maskinpistoler ikke er helautomatiske våpen, de er begrenset til halvautomatisk funksjon. Forsvarets anvender også MP5, men da i den helautomatiske versjonen.

Jeg er ikke kjent med at det på Internett finnes filmer som viser hvordan man omgjør en halvautomatisk pistol til en helautomatisk maskinpistol, derimot ligger det flere filmer der som viser hvordan man enkelt omgjør en halvautomatisk pistol til et halvautomatisk tohåndsvåpen, se f.eks Triarii fra Hera Arms, www.hera-arms.de og Roni-G1 fra CAA Ltd, www.caatactical.com. Pris for denne konverteringen er ca 400 euro, og dette kan fritt kjøpes i hvert fall i Tyskland og i Sverige, men er i Norge å regne for en vesentlig endring av våpenet som etter våpenloven § 8 krever tillatelse fra politimesteren. Våpenet vil heller ikke lenger være i samsvar med forskrift 930 § 2 og derfor ulovlig. Det er derfor ikke korrekt som kommisjonen sier på side 401, 2. spalte, 2. avsnitt i.f. at ”Slikemodifikasjoner er heller ikke forbudt”.

Når det gjelder en slik ombygging bemerkes at det er en del halvautomatiske pistoler som også kan leveres i helautomatisk utgave. Et eksempel er pistoler av merke Glock. Modellen Glock 17 er Forsvarets standard en-håndvåpen, og det finnes en utseendemessig lik utgave som har betegnelsen Glock 18 som har helautomatisk funksjon. Til Glock 18 leveres det også trommelmagasiner med 100 skudds kapasitet. Dersom kommisjonen mener å ha sett filmer på Internett der helautomatisk funksjon vises er det grunn til å anta at det er slike pistoler som har vært vist.

Kommisjonen vier såkalte air-soft-våpen en egen omtale og påpeker at de med et utseende nærmest identisk med skarpe våpen kan brukes i ran og trusselsituasjoner da man ikke lett kan skille disse fra skarpe våpen. Jeg har sett slike i andre land, der munningen er farget rød eller lysende orange. Dersom dette påbyes også i Norge vil man med et blikk kunne fastslå at man står overfor en forholdsvis ufarlig utgave av et våpen.

Kontroll med militære våpen og våpen i politiet.

I drapsstatistikken fra 1991 til 2010 er det oppgitt at 10 drap i dette tidsrommet skjedde med maskingevær/-pistol. Det kan antas at en del av disse skjedde med AG3 som var utlevert til HV-personell, og som medførte at tennålene til disse geværene ble innlevert til HV i 2001. Etter dette er ikke lenger drap med HV-våpen et problem.

I Oslo-politiets ”Prosjekt Bullit” er det trukket fram 3 kilder for våpen i kriminelle miljøer, hvorav Forsvaret står på første plass. Det er kjent at et stort antall våpen har forsvunnet fra Forsvaret, antallet har vært anslått til ca 2000, men uten at sikre tall har vært oppgitt. De forsvunne våpen er av typen AG3, MP5 og Glock-pistoler. Antallet savnede AG3 er oppgitt til 1265 (NOU 2012:14 fotnote 28). En del av disse våpnene er gått tapt i ulykker eller under omstendigheter som tyder på at de er tapt på en måte som ikke medfører fare for at de er kommet i feil hender, men det er også kjent at AG3 fra innbrudd i Forsvarets magasiner dukket opp i konflikten i Nord-Irland.

Også fra Politiet forsinner det våpen, jeg viser til det kommisjonen selv skriver om dette på side 402. Som en kuriositet kan jeg nevne at en gang politiet hadde hatt øvelsesskyting på min egen pistolklubb skytebane hadde de prestert å glemme igjen en MP5. (Den ble funnet, og deretter tilbakelevert til Politiet av en av klubbens medlemmer).

Ulovlige våpen

Kommisjonen viser til et ”ikke ubetydelig antall illegale våpen i Norge”, som enten er stjålet eller importert ulovlig (smuglet). ”Prosjekt Bullit” har angitt smugling og tidligere uregistrerte våpen som betydelige kilder for ulovlige våpen i kriminelle miljøer. Som kommisjonen viser til, har heller ikke ”Prosjekt Bullit” noen tall på hvilket omfang smugling har, men ettersom kommisjonen oppgir at 798 skytevåpen er beslaglagt på grensen de ti siste år kan problemet ikke være ubetydelig. Det nevnes også at det ikke finnes noen fullgod oversikt over hvor mange ulovlige skytevåpen som er beslaglagt av Politiet, noe jeg finner er en betydelig mangel i faktagrunnlaget.

Kommisjonen trekker fram stjalne våpen, og viser til at det er over 14 000 saker med stjalne ”våpen” siden 2001, men at dette gjelder alle typer våpen, og ikke bare skytevåpen. Det skal være 687 etterlyste skytevåpen fra 2008.

Fra 2010 er det krav om at skytevåpen skal oppbevares i godkjent våpenskap, noe som antas å ha redusert tilfeller av stjalne våpen betraktelig. ”Prosjekt Bullit” oppgir at stjalne sivile våpen er et lite problem, og at sivile våpen er lite attraktive i kriminelle miljøer.

I 1993 ble det registrert 654 stjalne sivile våpen, dette hadde i 2002 sunket til 171 våpen. Det var da innført plikt til oppbevaring av våpen fra 5. langvåpen i våpenskap, for håndvåpen og halvautomatiske våpen fra første våpen.

Etter 2004 er det ikke publisert statistikk over stjalne våpen, men det året forsvant det flere håndvåpen fra Politiet (5 stk revolvere/pistoler) enn fra private eiere (3 stk revolver/pistol), noe som tyder på at private, sivile våpen ikke er noen betydelig kilde til ulovlige våpen.

Kommisjonen nevner import av deaktiverte våpen som en mulig kilde for ulovlige våpen, og hevder at deaktiverte våpen ”lett lar seg aktivere igjen”. Dette kunne være tilfelle tidligere, jeg kjenner til eksempler på at helautomatiske maskinpistoler var ”deaktivert” ved at det var smeltet inn en blyplugg i løpet. Denne lot seg enkelt presse ut igjen ved hjelp av en vanlig pussestang, og man satt med et fullt funksjonsdyktig helautomatisk våpen. Forutsatt at et våpen er forskriftsmessig deaktivert etter det regelverket som gjelder i dag kan jeg imidlertid ikke se at det lenger er mulig ”lett å reaktivere” disse. Til det kreves det utskifting av vitale deler som løp og sluttstykke, deler som til dels er registreringspliktige og derfor krever tillatelse for å kunne anskaffes, samt at reaktivering av et deaktivert våpen regnes som nyproduksjon av våpenet og således er henvist til tillatelse fra politet og at reaktiveringen utføres av en godkjent tilvirker, dvs en godkjent børsemaker.

Tilbakekall eller inndragning av tillatelser.

Etter min mening fungerer dette instituttet i dag rimelig greit, selv om det er rom for forbedringer. Våpenlovutvalget foreslår behandlingen av søknader lagt til et våpenkontor i hvert politidistrikt, for derigjennom å bygge opp en bedre kompetanse på våpen i Politiet, noe jeg er enig i at det er behov for. Det er et regelverk i dag for tildeling av våpentillatelser, og jeg har sett graverende eksempler på manglende kompetanse om dette regelverket på enkelte våpenkontor.

Det er et behov for inndragning av våpentillatelser i enkelte tilfeller, men der må rettssikkerheten til innehavere av lovlige våpen bedres betydelig. Jeg har sett eksempler der Politiet har rykket ut med tung bevæpning og inndratt våpen etter såkalte ”bekymringsmeldinger”, særlig forekommer dette i tilfeller med samlivsbrudd eller samlivskonflikter, og har i mange tilfeller vært grunnløse og en del av konflikten mellom tidligere samlivspartnere. Jeg har ingen bemerkninger til at ”føre var”-prinsippet skal tillempes i slike situasjoner, men da må også beslag som er foretatt oppheves igjen så snart det blir klart at en aksjon var grunnløs. I dag kan det gå både måneder og år før dette skjer i dag.

Kommisjonen viser til Storbritannia som etter skytetragedien i Dunblade i 1996 i praksis innførte et forbud mot privat eie av håndvåpen, og at britisk politi har meddelt kommisjonen at dette har bidratt til å redusere omfanget av våpen.

Det kommisjonen tydeligvis ikke er blitt fortalt fra britisk politi er at antallet av kriminelle handlinger som involverer skytevåpen har øket kraftig etter 1996, men som det også sies, nå kan man anta at dersom man kommer over skytevåpen at dette er ulovlige våpen.

Forslag fra Våpenlovutvalget.

Halvautomatiske våpen er i utgangspunktet forbudt allerede i dag, dersom de ikke er tillatt i forskrift. Våpenlovutvalget foreslår ingen endring på dette punktet, men de har med en passus om forbud mot våpen ”som gjennom sin utforming eller virkemåte fremstår som særlig farlig eller uten aktverdig anvendelsesområde”. Dette er en skjønsmessig begrunnelse, som ikke kan sees å ha noen forankring

i en konkret vurdering av hvor farlig det enkelte våpen er, og åpner for at personlige preferanser og holdninger hos enkeltpersoner med avgjørelsesmyndighet blir bestemmende.

I utgangspunktet er alle våpen ”farlige” i den forstand at de ved uriktig eller ukyndig bruk kan forårsake skade eller bent fram død. Selv i utgangspunktet ”ufarlige” luftgevær som alment betraktes som leketøy kan forårsake betydelig skade ved uvetting bruk, og det finnes luftgevær som er så vidt kraftige at de kan forårsake dødelige skader.

Det er imidlertid et faktum at såkalte ”uønskede hendelser” med skytvåpen forekommer i svært liten grad i Norge, selv om man med den våpentetthet som er i Norge ikke kan regne med at det aldri vil forekomme.

Kommisjonen er jo spesielt nedsatt for å vurdere tiltak etter 22. juli tragedien, og et tiltak er å foreslå forbud mot halvautomatiske våpen. Kommisjonen konkretiserer ikke om de mener halvautomatiske våpen i sin helhet, noe som ville legge død det meste av skytesport med håndvåpen i Norge, eller om de ”bare” mener et forbud mot halvautomatiske rifler, med henvisning til ”det store skadepotensialet halvautomatiske våpen har”.

Det henvises til at de som i størst grad vil bli berørt av et forbud mot halvautomatiske rifler er utøvere av skyttergrenen ”praktisk skyting” og hevder at denne ikke naturlig hører hjemme i tradisjonell norsk sivil våpenbruk.

Nå er dette et utsagn det kan stilles store spørsmålstegn ved. Det frivillige skyttervesen arrangerer hvert år det såkalte Landsskytterstevnet, og der er det to grener som langt på vei har i seg de samme elementene som man finner i øvelsene i Praktisk skyting, nemlig Stangskytingen og Felthurtigskytingen (populær kalt ”Stuper’n). I Stangskytingen skytes på selvanviser på to avstander, ca 250 og ca 150 meter. Man skal på 25 sekunder på hvert mål få inn flest mulig treff på hvert hold, med fritt antall skudd. Konkurransen ble i år vunnet med AG3, et halvautomatisk gevær, med 28 treff. Magasinkapasiteten er begrenset til 5 skudd, og det må skiftes magasin underveis. På plassene etter vinner, med 26 og 25 treff kom skyttere som brukte DFS’s vanlige banegevær, Sauer 200STR, som er et vanlig repetergevær.

I Felthurtigskytingen starter man i stående stilling, og skal ved startsignal gå ned i liggende, og deretter på kortest mulig tid treffe 3 forskjellige mål på tre forskjellige avstander, mellom ca 100 og 200 meter. Konkurransen ble i år vunnet av en skytter med Sauer 200STR, tid ca 7,5 sekunder.

Stangskytingen hadde i år 100 års jubileum, og ble i sin tid innført av oberst Stang som en egnet konkurranse for å bedre folkets evne til å kjempe i strid, altså det som kommisjonen så foraktelig kaller ”stridsskyting” når de omtaler Sportsgrenen Praktisk skyting.

Praktisk skyting ble innført som offisiell, godkjent skyttergren i Norge for over 40 år siden, men bygger altså på tradisjoner som er over 100 år gamle og det kan derfor ikke sies at den ”ikke hører hjemme i tradisjonell norsk sivil våpenbruk”.

Våpenlovutvalget foreslår en obligatorisk legeerklæring før man gies tillatelse til å erverve skytevåpen, og har begrunnet dette med henvisning til at det stilles slikt krav for erverv av førerkort for bil. Jeg kan ikke se hvilke fysiske skavanker som skal diskvalifisere for ervervstillatelse for våpen, ved tilrettelegging med tekniske hjelpemidler har det til og med vært arrangert skytekonkurranser for blinde personer.

Det som kan klarlegges ved en legeerklæring er om en person er psykisk skikket til å innha våpen, men jeg stiller meg tvilende til om slike tilstander vil bli oppdaget ved en vanlig legeundersøkelse, unntatt i de tilfellene der det er åpenbart for alle og enhver.

Jeg tviler f.eks meget sterkt på om Anders Behring Breivik ville blitt luket ut dersom en legeundersøkelse hadde vært obligatorisk da han søkte om erverv av sine våpen.

Oppsummerende om skytevåpen

Kommisjonen peker på hvilke skade man kan påføre samfunnet gjennom bruk av ”alminnelige” håndvåpen. I Norge har man lange tradisjoner for besittelse og bruk av håndvåpen til jakt, sport og rekreasjon. Dersom uregistrerte, men lovlige, hagler regnes med er Norge det 3. våpentetteste land i verden, etter USA og Yemen. Forekomsten av såkalte ”uønskede hendelser” med skytevåpen, inklusive drap, er imidlertid, også i verdensmålestokk, lav i Norge. Årsaken kan derfor ikke søkes i forekomsten av våpen i Norge, men har andre grunner. Anti-våpen aktivister, også inklusive 22. juli-kommisjonen synes å søke løsningen ut i fra ligningen ”Færre våpen = færre drap”, men det finnes ikke belegg verken empirisk eller i forskning på at dette stemmer. Lykkes man med å fjerne skytevåpen helt og holdent kan man nok oppleve nedgang i drap med skytvåpen, men det er intet belegg for at antall drap totalt i samfunnet går ned også, det kan antas at det bare er metoden som endres. En indikasjon på dette er at antall drap med skytevåpen i Norge har vist en drastisk tilbakegang, mens derimot antall drap med kniv har vist en kraftig økning og i 2011 svarte for halvparten av alle drap i Norge. Med samme tankegang som det vises i forhold til skytevåpen skulle den naturlige løsningen da være å forby kniver. I den sammenhengen har man hatt et forbud mot å bære kniv i Norge i 20 år, uten at dette ser ut til å ha hatt noen effekt på bruken av kniv som drapsvåpen.

22. juli var en forferdelig tragedie, og kommisjonens rapport går i detalj inn på hvordan den kunne hende. Det er belegg i rapporten for å si at tragedien kunne vært unngått, og at den skjedde fordi vesentlige og viktige deler av samfunnsapparatet sviktet i sine oppgaver.

Forflytter vi oss til Utøya er jeg inneforstått med at de våpen Breivik brukte nok i vesentlig grad gjorde hans gjerninger enklere å utføre, men jeg vil påstå at selv om han ikke hadde hatt anledning til å kjøpe sin Ruger Mini 14 legalt i Norge ville ikke dette forhindre han i hans forsett. Det fremgår av hans ”manifest” at hans førstevalg som drapsvåpen var den russiske AK47-Kalashnikov, et helautomatisk militært gevær, og at han var i Baltikum med tanke på innkjøp av en slik for å smugle den hjem til Norge. Uten legal tilgang til våpen i Norge kan vi nok anta at han på et eller annet vis hadde kunnet anskaffe et egnet illegalt våpen.

Selv om han ikke hadde lykkedes med å anskaffe en halvautomatisk rifle er det min påstand at han kunne utrettet like mye skade med en vanlig repeterrifle. Han hadde ca 1 ½ time til rådighet før han ble stanset og løsnet ”minst” 189 skudd i denne perioden. Han hadde rikelig tid til å løsne det samme antall skudd med for eksempel en Sauer 200 STR som det leveres løse boksmagasiner for 10 skudd til. Dette er antagelig årsaken til at mindretallet i Våpenlovutvalget har foreslått forbud mot løse boksmagasiner, men selv ved bruk av rifler med kun fast magasin, to aktuelle typer som det finnes svært mange av i Norge er Mausergeværet og Krag-Jørgensengeværet, er det relativt raskt å etterlade, for Mauser med ladeklips, for Krag-Jørgensen med hurtiglader. Dersom Kommisjonen er interessert i å se hvor raskt slikt kan skje viste NRK i forbindelse med Landsskytterstevnet et innslag før finalen i Stangskytingen der de 4 aktuelle riflene, AG3, Sauer 200 STR, Mauser og Krag-Jørgensen ble demonstrert.

Min påstand er at et samfunn som er fritt og demokratisk, og ikke har som målsetning å ha full og hel kontroll med sine borgere på et hvert tidspunkt, aldri kan gardere seg mot hendelser som 22. juli. Det har som kommisjonen påpeker vært et antall ”uønskede” hendelser av denne typen rundt i verden, men heldigvis få som fikk det samme omfanget som 22. juli. Der vel også neppe noen som tror at vi vil unngå liknende hendelser på ett eller annet tidspunkt i fremtiden et eller annet sted i verden.

Løsningen til å unngå dette ligger ikke i rigide forbud og kontroll, men i en god beredskap, kontroll på visse nøkkelpunkter og evne til å oppdage og luke ut personer som kan foreta slike handlinger på forhånd. Således var det nok varsler på forhånd om at 22. juli var i emning, men fordi vesentlige deler av de organer i samfunnet som skal beskytte oss mislykkedes i å identifisere disse varslene.

Forslaget nå om å forby halvautomatiske våpen er som jeg har sagt tidligere et tiltak av typen ”stenge stalldøren når hesten allerede har stukket av”. Det kan nok gjøre det noe vanskeligere for en eventuell

ny Breivik å nå sine mål, men er ikke egnet til å forhindre det, bare til å lulle folk inn med falsk sikkerhet.

I dette avsnittet gjentaes påstanden om at ”teknologi har gjort konvertering til helautomatiske våpen enkelt for en rekke våpentyper”. Hvis dette skulle vært riktig har ikke Kripos gjort den jobben de er satt til å gjøre, alle halvautomatiske rifler må først kontrolleres av Kripos, der kriteriet er at de ”ikke enkelt kan omgjøres til fullautomatisk funksjon” før de av POD eventuelt blir ført opp godkjentlisten.

Jeg registrerer også at kommisjonen mener det er lovlig adgang til å importere deler som kan omgjøre halvautomatiske skytevåpen til helautomatiske. Jeg er ikke kjent med at det er tilfelle, og ser gjerne at kommisjonen underbygger dette med konkrete henvisninger til hvor dette er mulig.

Som tidligere sagt, **alle** våpen kan i prinsippet bygges om til helautomatisk funksjon, gitt at en person disponerer den maskinparken dette krever, samt besitter den nødvendige våpentekniske kunnskapen. Det vil dessuten i de aller fleste tilfellene være enklere å bygge et helautomatisk våpen fra bunnen av enn å konvertere et halvautomatisk til helauto. Under krigen ble det jo, under til dels primitive forhold, og i hemmelighet, produsert helautomatiske maskinpistoler av type Stengun til bruk for motstandsbevegelsen.

Kommisjonen er bekymret over at bare halvparten av eiere av jaktvåpen også løser jegeravgift hvert år, og tolker dette til at halvparten av eierne av jaktvåpen ikke bruker disse til jakt og således ikke har ”behov” for disse våpen. Dette koblet sammen med et ønske om å innføre tidsbegrensning på våpenkort skulle da kunne ”befri” samfunnet for våpen som ikke er i aktiv bruk.

Her vet ikke kommisjonen noe, her spekulerer de bare. For å spekulere selv antar jeg at det ene året løser halvparten av jegerne jegeravgift og går på jakt, det neste året gjør de ikke det, men da er det den øvrige halvdel som er på jakt. I en toårsperiode har så samtlige eiere av jaktvåpen vært på jakt og har ”behov” for sine våpen. En slik spekulasjon er like gyldig som den spekulasjonen kommisjonen har gjort, men den er ikke riktigere enn kommisjonens spekulasjon av den grunn.

Fra min egen tid kan jeg nevne at studier og arbeider utenlands gjorde at jeg i lange perioder ikke jaktet i Norge, og således etter kommisjonens utlegning da ikke lenger hadde behov for mine våpen. Jeg var imidlertid stort sett hvert år på jakt, men det ble bare ikke registrert i Norge, noe som antas å kunne gjelde et større antall jegere.

Jeg kan ikke se at det skal utgjøre et stort problem om noen enkelte år ikke utøver aktiv jakt eller skyttersport. Kriteriet må være at man har blitt ”veiet og kontrollert” ved anskaffelsen av skytevåpen, og så lenge det ikke dukker opp forhold som endrer dette må man anses å være så ”edruelig og pålitelig” at man kvalifiserer for et fortsatt våpeninnehav.

Kommisjonen avlegger våpensamlerne en visitt og finner det betenkelig at de kan være i besittelse av ”til dels store våpensamlinger med operative hel- og halvautomatiske våpen i private hjem”. Det synes i denne sammenheng som kommisjonen ikke har omfattende kunnskap om våpensamling. All samling av våpen forutsetter at samleren er godkjent for formålet, etter loven er det politimesteren på stedet som avgjør en søknad, i praksis avgjøres dette nå av POD. Loven sier at det er POD som avgjør søknader der samling av helautomatiske våpen inngår. For å bli godkjent som våpensamler kreves det videre at man er medlem av en godkjent forening med våpensamling som formål, i dag er det kun Norsk Våpenhistorisk Selskap som er det. For å bli medlem i denne foreningen må man først bli invitert som gjest til et antall medlemsmøter over en periode på 1 år, før man kan søke om medlemskap. En søknad krever at man kan vise til anbefaling om medlemskapet fra to ”faddere” som begge har vært medlemmer i minst 5 år, og det tar som regel et års tid å granske og avgjøre søknaden. I dag har NVHS ca 800 medlemmer, men ikke alle er aktive våpensamlere, en god del har kun en våpenhistorisk interesse. Av de som samler på våpen er det langt fra alle som samler på skytevåpen, det er også en stor interesse for ”blankvåpen” (sverd, sabler og kårder), historiske våpen som buer og armbrøst, antikke våpen fra svartkruttperioden, og forskjellig utrustning som rustinger, skjold og uniformer og uniformseffekter samt forskjellige typer av dokumentasjon slik som håndbøker og manualer. Samlere spesialisere seg på enkelte områder, f.eks Samuel Colts tidlige revolvere,

svartkruttvåpen fra før 1890, våpen brukt i de amerikanske felttogene mot indianere etc. Et stort og viktig samlerområde i Norge er våpen produsert ved Kongsberg Våpenfabrikk, forskjellige utgaver av Krag-Jørgensen geværet eller våpen som har vært brukt av norsk motstandsbevegelse under krigen.

Det er strenge krav til oppbevaring av samlinger av aktive våpen, noe som også er i samlerens egen interesse da en samling kan omfatte store verdier. Det er krav om alarmanlegg som er direkte tilkoblet vaktelskap dersom en samling omfatter mer enn 25 våpen. Det kan for øvrig diskuteres hvor stor risiko det er for samfunnet at en samler sitter med en samling på (faktisk tilfelle) 280 svartkrutt flintlås-musketter.

Kommisjonen avslutter kap 17.2 med følgende avsnitt:

I lys av disse observasjoner mener kommisjonen at det bør foretas tiltak for å sikre at det ikke blir et større gap mellom den forventning samfunnet har til kontroll med våpen, og den risiko samfunnet faktisk løper med dagens praksis.

Jeg kan ikke se at samfunnet løper noen stor risiko med dagens praksis, og en del små justeringer, slik som å få et korrekt og velfungerende våpenregister vil gjøre dagens praksis ennå bedre.

Vi har hatt en eneste episode som var tragisk, men som etter min mening ikke kan henføres til at dagens regime for kontroll med våpen sviktet. Det fremgår med tydelighet fra kommisjonens rapport at det var på andre, viktige områder at det sviktet og muliggjorde Breiviks handlinger.

Kommisjonen har som bakgrunn for sin anbefaling nr 10 fremmet 5 strekpunkter til slutt i kapittel 17.2, som både er kommentert fra min side foran og som kommenteres her:

- Et velfungerende våpenregister burde vi allerede hatt på plass, og det er også foreslått i NOU 2011:19
- Det er en feil fra våpenmyndighetenes side dersom folk dømt for alvorlig kriminalitet får beholde sine våpen, men en eventuell inndragning av våpenkort eller våpen må skje på en måte som sikrer vedkommendes rettssikkerhet.
- Det er allerede forbud mot å anskaffe halvautomatiske våpen som ikke er godkjent i forskrift, og det er forbudt å omgjøre våpen, både halvautomatiske og manuelle til helautomatisk funksjon.
Halvautomatiske våpen har i motsetning til hva kommisjonen mener lange tradisjoner i norsk jakt, jeg lærte vesentlig å skyte med et halvautomatisk haglegevær som min farfar hadde anskaffet rundt 1930, og som han brukte på rype og skogsfugljakt. Halvautomatiske rifler fantes ikke i særlig omfang overhodet før etter 2. verdenskrig, men når de ble tilgjengelige ble de også tatt i bruk til jakt, særlig der raske oppfølgingsskudd kan være en forutsetning for en sikker og human avliving av viltet.
- Det kan ikke sees at private våpensamlinger av historisk interesse innebærer noen ”samfunnsmessig risiko”, ut over hva enhver oppbevaring av våpen hos private innebærer. Det finnes allerede i dag nødvendige hjemler for politet til å utøve den kontroll de finner behov for med private våpensamlinger.
- Jeg samstemmer i at ordningen med våpenamnesti videreføres. Jeg kjenner til flere tilfeller der det, gjerne i forbindelse med opprydding i dødsboer, i kjellere og på loft dukker opp skytevåpen som ingen er kjent med, ofte våpen både av historisk og nostalgisk verdi. Det forekommer også uregistrerte våpen som eventuelle arvinger gjerne ser blir registrert og lovlig, noe som ikke kan skje i dag, men som et permanent våpenamnesti åpner for. Det bør faktisk være i samfunnets interesse at våpen som i dag ikke er registrert blir ført inn i våpenregisteret og besittelsen brakt over i lovlige former.

Med vennlig hilsen

Sigurd Stridsklev
